

Список використаних джерел

1. Алексюк А. Н., Аурзанайн А. А., Пидкасистый П. И., Козаков В. А. Организация работы студентов в условиях интенсификации обучения. – К.: ИСДО, 1993. – С. 6-7.
2. Алексюк А. М. Педагогика вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання: Навч. посібник. – К.: ІСДО, 1993. – 217 с.
3. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований: Дидактический аспект. – М.: Педагогика. 1982 – 192с.
4. Додаток до листа МОН від 13.03.2015 № 1/9-126 Роз'яснення та рекомендації щодо реалізації наказу Міністерства освіти і науки від 26 січня 2015 року № 47 "Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік".
5. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / П. И. Пидкасистый. – М.: Педагогика, 1980 – 240 с.
6. Кузьмінський А. І. Педагогика вищої школи. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2005. – 485 с.

References

1. Alekcyk A., Aursanay A.A., Pidkasistuy P.I., Kosakov V.A. Organusazyu rabotu studentov v yclovuyx untencufukazuu obychneny.– K. UCDO. 1993. – С. 6-7
2. Alekcyk A., Pedagogika vuschoi shkolu. Kyrc lezuyy modylne navchanny Yavch. Pocybnyk. – K. UCDO. 1993. – С. 217 с.
3. Babanckuy Y.K. Problemu povusheniy effektivnocty pedagogicheskux ucledovanuy. M. Pedagogika. 1982. – 192 с.
4. Dodatok do lysta MON vid 13.03.2015 № 1/9-126 Rozyasnennya ta rekomendazyi shchodo realizazyy nakazy Ministerstva osvity I nauky vid 26 sichnya 2015 roku №47 "Pro osoblyvosti formuvannz navchalnyh planiv na 2015/2016 navchalniy rik.
5. Pidkasysytyy P.I. Samostoyatel'naya poznavatel'naya deyatel'nost' shkolnikov v obuchenii / P.I. Pidkasysytyy. – M: Pedagogika, 1980 – 240 s.
6. Kuzminskiy A.I. Pedagogika vushchoi shkolu. Navchalniy posibnyk. K.: Znanny. – 2005. – 485s.

Надійшла до редколегії 03.10.16

L. Bakhmach, PhD student (Pedagogical Sciences)
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE IMPORTANCE OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS IN SCIENTIFIC HERITAGE OF ANATOLIY ALEKSYUK

Anatoliy Alekseyuk was a famous Ukrainian educator, who made contribution to the didactics. He had constantly been working for improving the content, forms and methods of teaching. He was one of the first educators, who began to explore the problems of educational process in higher educational institutions. In his writings, Anatoliy gave a detailed description of seminars, lectures, special attention concentrated on independent work of students. The scientist maintained that students should pay more attention for the independent work, as during its implementation it develops creative thinking, improving skills and the skills of future professionals. Anatoliy Alekseyuk highlighted the following types of independent work of students: working on textbooks, using primary sources lectures, workshops and outside the lecture time (summarizing, summarization), solving problems, exercises, self-observation, writing essays and translations, preparation of reports, scientific reports, translation of literature, the tasks of drawing, various individual assignments, term papers and dissertations, all courses involving students in active research of varying complexity.

Keywords: Anatoliy Alekseyuk, methods of teaching, independent work of students.

Л. Бахмач, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ЗНАЧЕНИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В НАУЧНОМ НАСЛЕДИИ А. М. АЛЕКСЮКА

В статье рассмотрены формы и методы самостоятельной работы в научном наследии известного ученого, педагога А. М. Алексюка. По утверждению ученого, самостоятельная работа активизирует мышление студентов, помогает сознательному и прочному усвоению знаний, формированию умений и навыков по самообразованию, развивает их познавательные способности.

Ключевые слова: научный потенциал, самостоятельная работа, познавательная деятельность, формирование умений и навыков.

Відомості про автора

Бахмач Людмила Анатоліївна – Україна, Київ аспірант кафедри педагогіки, факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Марушкевич Алла Адамівна.

Контактна інформація: тел. (044) 521-35-13, pedagogika@ukr.net

Бахмач Людмила Анатольевна – Украина, Киев аспирант кафедры педагогика, факультета психологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Контактная информация: тел. (044) 521-35-13, pedagogika@ukr.net

Liudmyla Bakhmach – Ukraine, Kyiv; PhD student (Pedagogical Sciences) of Pedagogy Department of Faculty of Psychology at Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Contact information: тел. (044) 521-35-13, pedagogika@ukr.net

УДК 371.134: 3.16.2.00176

Л. Буркова, д-р пед. наук, проф.

Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна", Київ

**СТРУКТУРА І ЗМІСТ БАЗОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ДЛЯ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ**

На сучасному етапі розвитку вищої освіти важливо впроваджувати парадигми якісної підготовки фахівців. Особливо це стосується фахівців соціономічних професій, діяльність яких спрямована на вирішення проблем у суспільстві. У статті розкривається підхід до визначення базових професійних компетентностей для підготовки фахівців соціономічної групи професій, їх зміст та послідовність формування.

Ключові слова: соціономія, соціономічні професії, професійні задачі, базові професійні компетентності, соціально-діагностична, соціально-моделювальна, соціально-прогнозувальна, соціально-проектувальна, соціально-технологічна, соціально-рефлексивна компетентності.

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх спеціалістів у вищому навчальному закладі, на сучасному етапі розвитку вищої освіти, передбачає: врахування останніх досягнень у відповідних наукових галузях, що оновлюють зміст професійної підготовки; чітко визначені групи фахових компетентностей, освоєння яких забезпечить здійснення якісної професійної діяльності.

Університетська підготовка фахівців сьогодні орієнтована на компетентнісний підхід, що відображає цикли викладання навчальних дисциплін та професійні функції майбутніх фахівців. З нашої точки зору, орієнтація саме на ці складові не враховує динаміки розвитку професій. Адже швидкоплинність світу відбивається на потребах людства, конкретного суспільства, відповідно, на вимогах до професій та здійснення професійної дія-

льності. Група соціономічних професій не є виключенням цього процесу, оскільки динаміка соціального життя, що спричиняє кризові стани в суспільстві, потребує все більше фахівців, здатних в таких умовах розв'язувати професійні задачі.

Спочатку визначимо, які професії і чому належать до соціономічної групи.

Терміном "соціономічні професії" послуговуються в наукових публікаціях, дослідженнях останніх років (Т. Александрова, О. Гусарова, Н. Проворотова, Р. Каверіна, В. Корнешук, В. Курбатов, О. Чичук та ін.). До цієї групи професій дослідники відносяться ті, що, згідно з класифікацією Є. Климова, входять до типу "людина-людина", наголошуючи, що робота з людьми є основною ознакою професійної діяльності соціономістів.

Для визначення розуміння поняття "соціономічні професії" необхідно звернутися до семантичного значення слова "соціономія". Аналіз показав, що воно складне і утворено із двох слів – "соціо" та "номія". Загальновідомо, що "соціо" (від лат. *societas*) буквально означає – загальний, спільний, або семантично трансформоване значення – суспільство; а "номія" (від грец. *nomos*) – закон, у прямому значенні, а також використовується як частина складних слів, що означає: наука, система поглядів або правил.

Таким чином, ми робимо висновок, що "соціономія" – це дотримання, підтримка (встановлених) або створення (нових) законів, правил, системи соціальних поглядів для розвитку, управління, трансформації соціальними стосунками і зв'язками у суспільстві.

Метою публікації є розкриття структури і змісту базових професійних компетентностей для фахівців соціономічних професій.

Завдання: проаналізувати структуру та висвітлити зміст базових професійних компетентностей для фахівців соціономічних професій.

Стан дослідження. Уперше визначення поняття "соціономія" зробив американський психолог і соціолог Якоб Морено у 1948 р. у праці "Соціометрія": "Соціономія досліджує і пояснює закони, яким підпорядковуються соціальний розвиток і соціальні стосунки. У межах системи соціономії мають місце метафоричні поняття "ми", "маса" "група", "спільність", однаково як і поняття "клас", "державна", "церква" та багато інших колективів, товариств" [1, с. 57]. Розуміння автором соціономії ґрунтується на таких аспектах: 1) соціономія вивчає та пояснює соціальні процеси і соціальні стосунки, що відбуваються в суспільстві; 2) соціальні стосунки розглядаються на різних рівнях соціальної взаємодії. Отже, логічно припустити, що соціономічні професії підтримують, регулюють, керують, гармонізують ці процеси, прогнозують їх розвиток.

Виклад основних положень. Соціальні процеси відбуваються на засадах різних рівнів взаємодії людей у суспільстві, а соціальна взаємодія характеризується процесом безпосереднього або опосередкованого впливу соціальних об'єктів один на одного, в якому взаємодіючі сторони пов'язані циклічною причинною залежністю, що виявляється у наслідках взаємодії та поверненні реакції на виток, що її спонукав. Управління, регулювання, формування, розвиток, підтримка, гармонізація соціальної взаємодії в суспільстві потребує фахівців, здатних до виконання таких функцій. Звідси, до соціономічної групи професій входять: педагоги, соціальні педагоги, соціальні працівники, соціологи, соціальні психологи, журналісти, політологи, юридичні професії тощо. Предметом професійної діяльності цієї групи професій є соціальна взаємодія, а змістом – різні аспекти її відтворення в суспільстві. При цьому, соціальна

взаємодія здійснюється в суспільстві на мікро-, мезо- і макрорівнях ("людина – людина", "людина – соціальна група", "людина – суспільство" "соціальна група – соціальна група", "соціальна група – суспільство"). Для цієї групи професій існує не тільки спільний предмет професійної діяльності але й базові професійні компетентності. Базові, тобто такі, які забезпечують розв'язання професійних задач у цій групі професій і є універсальними для них. Спеціальні і специфічні професійні компетентності забезпечують розв'язання специфічних професійних задач у певній професії та потребують оволодіння спеціальними чи специфічними техніками, технологіями розв'язання професійних задач. Наприклад, техніка телефонного консультування для психологів соціальної служби, або методики, техніки навчання учнів чи студентів тощо.

Предмет, особливості здійснення професійної діяльності впливають на визначення структури професійних компетентностей для соціономічної групи професій. Будь-яка професійна діяльність має задачну природу. Розв'язування професійних задач вимагає від фахівця теоретичних знань, практичних умінь, які забезпечують готовність фахівця до здійснення професійної діяльності. А синергії цих складових утворуватиме фахову компетентність, що виявляється при розв'язанні професійних задач.

Ефективне здійснення соціальної взаємодії передбачає: діагностику, спрямовану на виявлення соціальних процесів, подій, явищ, проблем, стану соціальної системи, структури, закономірностей тощо; моделювання соціальних систем, процесів, подій, соціальних проектів, соціальних закономірностей, соціального розвитку тощо; прогнозування тенденцій розвитку соціальних систем, соціальних процесів, проблем тощо; проектування розвитку соціальних систем, процесів, соціальних програм, проектів тощо; рефлексію соціальних процесів, явищ, подій, наслідків соціальних інновацій, соціальних дій тощо; технологічність здійснення професійної діяльності.

Розв'язування соціономічних задач потребує від фахівців володіння базовими способами професійних дій та діяльності відповідно до таких видів професійних задач: соціально-діагностична, соціально-моделювальна, соціально-прогнозувальна, соціально-проектувальна, соціально-технологічна та соціально-рефлексивна. Із переліку видів задач зрозуміло, що вони структуровані відповідно до логіки роботи із задачею. А професійні компетентності відображають здатність розв'язувати такі задачі, тобто вони не можуть відрізнитися від задач. А структурна їх побудова не має відрізнитися від логіки розв'язання соціономічної задачі.

Отже, структуру базових професійних компетентностей утворюють: соціально-діагностична, соціально-моделювальна, соціально-прогнозувальна, соціально-проектувальна, соціально-технологічна та соціально-рефлексивна компетентності. Вони слугують загальною основою для двох рівнів освоєння професійної діяльності: методологічного і інструментального, які необхідні, і яких достатньо для оволодіння спеціальним і специфічним рівнями професійних компетентностей.

На методологічному рівні базові професійні компетентності включають зміст понять з теорій: системного аналізу, прийняття рішень, діагностики, моделювання, прогнозування, проектування в соціальних системах; методології здійснення цих процесів. На інструментальному рівні ці компетентності відображають загальні методи, методики, технології, техніки, що допомагають здійснити діагностику, моделювання, прогнозування, проектування, рефлексію

соціальних явищ, процесів, систем тощо. Розглянемо їх зміст у визначеній послідовності.

Як дії, соціальна діагностика виявляється при розв'язуванні соціальної проблеми, коли вони входять частиною розв'язування професійної задачі. Як професійна діяльність, соціальна діагностика визначається тоді, коли це є її основною задачею і метою.

Соціальна діагностика визначається як методологічний інструмент у вивченні соціальних явищ та проблем з метою виявлення причин та встановлення причинно-наслідкових зв'язків в них. У монографії В. Щербини "Средства социологической диагностики в системе управления" [2] соціальна діагностика розуміється відповідно трьом підходам її визначення: 1) специфічний процес діяльності фахівця, що відбувається на стику науки і практики та пов'язана із виявленням стану об'єкту з метою його зміни за допомогою корегуючих дій; 2) сукупність прийомів та методів для розв'язування задач; 3) специфічна дисципліна в межах конкретної науки, що забезпечує створення засобів для реалізації прикладних функцій науки.

У професійній діяльності застосовуються перші два підходи до розуміння діагностики. Як професійна дія вона спирається на певні прийоми та методи для виявлення "кореневої" проблеми та такі, що сприяють її підсиленню, ускладненню. Діагностика необхідна для знаходження основної та додаткових або другорядних проблем соціальної ситуації. До діагностичного інструментарію соціальних проблем відносяться соціологічні, педагогічні, психологічні, соціально-психологічні, психолого-педагогічні методи (наприклад: спостереження, опитування, анкетування, бесіда, інтерв'ю, біографічний метод, контент-аналіз, інтент-аналіз, метод експертних оцінок тощо).

Технологія діагностики, якою має володіти фахівець соціономічної професії, незважаючи на різні аспекти соціальної взаємодії соціономічних професій, має універсальний характер, що виявляється у такій послідовності:

1. Аналіз конкретної ситуації, виявлення симптомів проблеми, або сукупності проблем. Якщо проблем декілька, то відбувається визначення основної, додаткових проблем, що ускладнюють основну та другорядних, що виникають як наслідок однієї з проблем.

2. Відбувається з'ясування якісних та кількісних характеристик (динаміка проблеми, кількість учасників, гострота проблеми, наявність всіх її показників тощо). При цьому при виявленні симптомів визначається їх відповідність певній нормі. Результатом опису цих характеристик має бути підтверджено наявність проблеми чи її відсутність. А також можливість її розв'язувати силами фахівця, організації тощо.

3. З'ясовуються фактори і причини, що обумовили виникнення проблеми чи проблем. Визначається їх вплив на ситуацію. Для цього необхідно встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Соціально-моделювальна компетентність зумовлюється наступним кроком розв'язування проблеми. Моделювання створює умови для зведення до мінімуму суб'єктивізму у цілепокладанні (утворенні з проблеми задачі), оскільки шляхом наукового аналізу встановлюється взаємозв'язок між різними проблемами, їх взаємообумовленість, ієрархічна послідовність. У процесі моделювання відбувається "відсічення" зайвої інформації, зосередженість на важливих факторах, інформації, що структуруються у задачу, в якій є чітка умова та питання (мета) розв'язування.

Аналіз спеціальної літератури показує, що соціальне моделювання розглядається як: формалізована фіксація ситуації, проблеми в її зв'язках; метод пошуку роз-

в'язування проблеми. Результатом соціального моделювання є формалізована ситуація, в якій зрозуміла проблема, її учасники, зв'язки, якість цих зв'язків. Завдяки отриманню моделі проблеми можливе подальше перетворення її на задачу, тобто визначення мети розв'язання задачі та побудова прогнозів розгортання проблеми, пошук стратегій, альтернатив та гіпотез розв'язування задачі.

Для подальшого розв'язання соціономічних задач необхідно знайти найкращий варіант розв'язання. Для цього фахівцям важливо оволодіти соціально-прогнозувальною компетентністю, тобто здатністю будувати прогнози розвитку ситуації за умов тих чи інших варіантів розв'язання задачі. Дослідниками визначаються пошукове та нормативне прогнозування і види прогнозування у різних соціальних сферах. Якщо у пошуковому прогнозі основу дослідження утворює екстраполяція у майбутнє динамічного ряду даних, закономірності розвитку яких у минулому і теперішньому відомі, то метою нормативного прогнозування є вибір оптимального (кращого) із визначених розв'язань, що відповідають заданій меті. Важливим значення у прогнозуванні набуває мета, яка завершила етап моделювання і досягається двома способами: абстрагуючись від обмежень; відповідно до обмежень (зокрема прогнозу).

Для соціономічних професій розроблена процедура прогнозування розвитку ситуації ризику за Ю. Козелецьким [3, с. 51]. Учений пропонує застосовувати метод матриці (див. табл. 1).

Таблиця 1

Алгоритм побудови прогнозу для ситуацій з ризиком*

	H_1	H_2
a_1	$W_{1,1}$	$W_{2,1}$
a_2	$W_{2,1}$	$W_{2,2}$

* Умовні позначення: a – альтернатива; H – гіпотеза (можливі наслідки); W – можливі варіанти розв'язування проблеми за обраною альтернативою і гіпотезою.

Цей метод дозволяє визначити можливі альтернативи та гіпотези, щодо альтернатив розв'язування, а також, шляхом порівняння можливих варіантів розв'язування задачі та обрати оптимальний. Вибір альтернативи і стратегії розв'язання дозволяє приступити до проектування процесу розв'язання соціономічної задачі.

Соціальне проектування визначається як професійна дія, що є логічною за етапом прогнозування, а може бути самостійною професійною діяльністю фахівця. У зв'язку з цим ця професійна дія розглядається нами як професійна компетентність.

Соціальне проектування передбачає певну послідовність дій, що відповідають логіці розв'язування задачі. Кожна така дія відповідає меншій одиниці мети по відношенню до загальної. Оскільки соціономічна задача – динамічна задача із ризиком. Фахівець при плануванні реалізації конкретних дій має застосовувати такі методи як "дерево цілей", "дерево рішень" що, відображають покерованість та послідовність дій та сприяють гнучкості при розробці плану послідовності розв'язування задачі.

Соціальне проектування як і соціальна діяльність відображається у змісті діяльності – проектуванні соціальних проектів, програм, що є складним у процесуальному розумінні здійснення цього виду професійної діяльності. У соціальному проекті відображається майбутній бажаний стан системи за наявністю та достатності для цього ресурсів, до яких входять: *фінансові, трудові, економічні, матеріальні, законодавчі, інтелектуальні, ціннісні* та інші складники, що утворюють цілісність проекту.

Проектування передбачає порядок, послідовність, етапність його здійснення, у зв'язку з цим розробляється план його реалізації та терміни досягнення.

Наступною вимогою для здійснення професійної діяльності є власно, практичне втілення плану розробленого проекту у соціальну ситуацію. Ми назвали цей етап технологічним, а компетентність – соціально-технологічна. У фокусі цієї компетентності – практична здатність фахівця застосовувати практичні уміння (методи, методики, техніки, технології) для досягнення поставленої мети розв'язування професійних задач.

На нашу думку, соціальна технологічність виявляється в усіх попередніх видах компетентностей як методологічний та методичний інструментарій. Разом з тим, вона виокремлена нами як самостійний вид професійної компетентності. Це пов'язано з відповідним етапом розв'язування задачі, коли завершується соціальне проектування та відбувається розв'язування задачі. Необхідність добору технологій, технік та методів обумовлюється визначеними цілями розв'язування та етапами їх досягнення.

Оскільки соціальні технології не можуть застосовуватись без їх моделювання, проектування та прогнозування, ця професійна вимога, на рівні професійної компетентності, є залежною від попередніх вимог та компетентностей. Наукова і навчальна дисципліна можуть розвиватися самостійно у межах професійних функцій та процесуального змісту діяльності фахівця.

Вимога оцінки та аналізу власної професійної діяльності, соціальних явищ, процесів, що відбуваються в суспільстві потребує володіння фахівцем інструментарієм соціальної рефлексії. Рефлексія. (від лат. *reflexio* – відображення) здійснюється на основі аналізу явищ, їх зміни, При цьому, може відбуватися у групі аналіз і самоаналіз. Соціальна рефлексія у професійній діяльності здійснюється на трьох рівнях: 1) аналіз та наслідки власної професійної діяльності; 2) аналіз і наслідки розв'язування професійних задач; 3) рефлексія соціальних явищ та подій, наслідки введення соціальних інновацій у суспільстві.

Під час здійснення соціальної рефлексії відбувається усвідомлення того: Як? Яким чином була розв'язана професійна задача? Чому отримані такі наслідки? Що необхідно було б зробити інакше? Що необхідно для того, щоб зменшити негативні наслідки?

Соціальна рефлексія спрямована не тільки на аналіз власної професійної діяльності, необхідної фахівцю для професіогенезу, але й для аналізу впливу тих заходів, що були здійснені у соціальній структурі, елементах системи, або системи взагалі. Для того, щоб такий аналіз відбувався фахівець повинен володіти відповідною професійною компетентністю ще до отримання професійної освіти. Разом з тим, за розумінням дослідників, рефлексія є механізмом оцінки не тільки зовнішніх соціальних процесів, явищ, а і самооцінки фахового рівня та професіогенезу.

Отже, базові професійні компетентності для фахівців соціономічних професій утворюють ієрархічну структуру із 6-ти взаємопов'язаних їх видів:

1) **соціально-діагностична** – потребує володіння теоретичними та методологічними знаннями, (поняттями, концепціями, теоріями, підходами, принципами, методами діагностики) розпізнавання проблеми, виявлення характерних ознак ситуації; застосування цих методів та принципів, аналіз соціальних об'єктів, процесів, ситуацій, проблем, випадків, що розпізнають деформації та встановлюють їх причини. Діагностика розповсюджується на ситуації, що відображають предмет професійної діяльності, соціальні проекти, програми. З

приводу ситуацій, то кожна із соціономічних професій повинна мати глосарій тих проблем, із розв'язанням яких пов'язана професійна діяльність (існує міжнародний глосарій психологічних проблем);

2) **соціально-моделювальна** – ґрунтується на теоретичних та методологічних знаннях (поняття, концепції, теорії, підходи, принципи, методи моделювання), передбачає здатність та вміння фахівця аналізувати ситуацію, соціальні проекти, програми, моделювати їх, застосовуючи принципи та методи моделювання, фіксувати основні ознаки, характеристики, властивості ситуації, проблеми, що, уточнює діагностичну процедуру і дозволяє побудувати конкретний прогноз розгортання ситуації, результат впровадження проекту або програми та чіткість у подальшому її проектуванні;

3) **соціально-прогнозувальна** – забезпечується рівнем теоретичних та методологічних знань, (поняття, концепції, теорії, підходи, принципи, методи соціального прогнозування); включає здатність та вміння прогнозувати розвиток соціальної проблеми (ситуації), визначати гіпотези, альтернативи їх розвитку та обґрунтовувати розвиток подій у відповідності із визначеними альтернативами і цілями;

4) **соціально-проектувальна** – ґрунтується на теоретичних та методологічних знаннях (поняття, концепції, теорії, підходи, принципи, методи соціального проектування), технологій проектування соціальних ситуацій, їх розв'язання; орієнтована на здатність та вміння проектувати розв'язання ситуації, проблеми, перетворивши її на задачу; визначивши тип, підібравши відповідний спосіб розв'язання; визначити мету та аналізувати і відбирати відповідні до мети альтернативи розв'язання; встановлювати етапи, вносити корективи у процес розв'язання; звернути їх зі встановленою метою. Змістом проектування можуть бути як соціальні ситуації, так і соціальні проекти;

5) **соціально-технологічна** – передбачає володіння теоретичними та методологічними знаннями теорії систем, теорії системного аналізу та прийняття рішень, (поняття, концепції, теорії, підходи, принципи, методи в межах застосування технологій), різними професійними технологіями, техніками, методами, спрямованими на розв'язання професійних задач, ситуацій, проблем різного рівня соціальної взаємодії. Вони включають як загальні комунікативні технології, так спеціальні і специфічні професійні технології, що застосовуються у проектованому розв'язанні;

6) **соціально-рефлексивна** – передбачає володіння фахівцем теоретичними та методологічними знаннями (поняття, концепції, теорії, підходи, принципи, методи соціальної рефлексії), оціночними методами власної професійної діяльності, наслідками; вмінням аналізувати причини вдач та невдач, помилок; аналізувати цілі, результати діяльності, володіння рівнями компетентності; планувати стратегію професійного розвитку. Вміти аналізувати соціальні проекти, програми, випадки, події, явища, визначити їх вплив на соціальні проблеми, якість соціального життя в суспільстві.

Висновки. Таким чином, визначені базові професійні компетентності в установленій послідовності відображають, по-перше, логіку здійснення процесу професійної діяльності фахівцями соціономічних професій, по-друге, їх діяльнісну складову. Необхідно відмітити, що конкретизація базових професійних компетентностей відбувається у межах аспектів загального предмету професійної діяльності, властивих для кожної професії з соціономічної групи. Види базових професійних задач і базових професійних компетентностей трансформуються у спеціальні.

Спеціальні професійні компетентності відображають здатність фахівця розв'язувати задачі, властиві для окремої професії. Так, професійні задачі вчителя відрізнятимуться від задач юриста, політолога, соціального психолога, соціального працівника, журналіста, хоча базові види задач залишаються. Вони наповнюються специфічним змістом, властивим для окремої професії та потребують спеціального інструментарію щодо їх розв'язування. Проте, види базових професійних задач залишаються. Відбувається їх конкретизація у змісті предмету професійної діяльності та його спрямованості. Так, діагностичні задачі в соціальній роботі відрізнятимуться від такого виду задач в психології або педагогічній діяльності вчителя. В соціальній роботі діагностика виявляє зміст, характер, структуру соціальних проблем клієнта, соціальної групи тощо, а педагог у професійній діяльності застосовує діагностику для виявлення рівнів засвоєння знань, їх сформованості, рівнів розвитку пізнавальних процесів, вихованості особистості тощо.

Таким чином, структура та зміст базових професійних компетентностей зумовлені загальним предметом професійної діяльності та видами базових професійних задач. Види базових професійних компетентностей конкретизуються у спеціальні, відповідно до специфіч-

ного предмету професійної діяльності кожної професії, що входить у соціономічну групу та утворених на його основі професійних задач. Звідси, зміст таких компетентностей є похідним від змісту та спрямованості специфічного предмету професійної діяльності. Структура базових і спеціальних професійних компетентностей знаходяться у взаємозв'язку, що уможливило створити єдину основу та вимоги до підготовки фахівців соціономічних професій у вищій школі.

Список використаних джерел

1. Морено Я.Л. Социометрия / Я.Л. Морено. – М.: Изд-во иностр. литературы, 1958. – 289 с.
2. Щербина В.В. Средства социологической диагностики в системе управления: [монография] / В.В. Щербина – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 120 с.
3. Козелецкий Ю. Психологическая теория решений / Ю. Козелецкий; [пер. с польского Г.Е. Минца и В. Н. Поруса]. – М.: Прогресс, 1979. – 504 с.

References

1. Moreno YA.L. Sotsiometriya / YA.L. Moreno. - M.: Izd-vo inostr. literatury, 1958. - 289 s.
2. Shcherbina V.V. Sredstva sotsiologicheskoy diagnostiki v sisteme upravleniya: [monografiya] / V.V. Shcherbina - M.: Izd-vo MGU, 1993. - 120 s.
3. Kozeletskiy YU. Psikhologicheskaya teoriya resheniy / YU. Kozeletskiy; [Per. s polskogo G.Ye. Mintsy i V. N. Porusa]. - M.: Progress, 1979. - 504 s.

Надійшла до редколегії 12.09.16

L. Burkova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Open International University of Human Development "Ukraine", Kyiv

THE STRUCTURE AND CONTENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE BASE FOR PROFESSIONALS OF SOCIONOMIC FIELD

At the present stage of development of higher education it is important to implement the paradigms of quality preparation of specialists. This is especially concern to professionals of socionomic field, which are aimed to solve problems in society. The analysis of "socioconomia" concept by Jacob Moreno in the article the group socionomic professions and shared their professional activities – social interaction, carried out in society at micro, meso and macro levels. The approach to the definition of basic professional competence is disclosed, which is based on the system used, activity and approaches tasks. It has been defined six types of professional competencies for training of socionomic field professions: social-diagnostic, social modeling, socio-prognosticating, social projecting, social, technological, social and reflective competence, their content and sequence of formation.

Keywords: socioconomia, socionomic professional tasks, basic professional competence, social-diagnostic, social modeling, socio-prognosticating, social projecting, social-technological, social-reflective.

Л. Буркова, д-р пед. наук, проф.
Открытый международный университет развития человека "Украина", Киев

СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ БАЗИСНЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИОНОМИЧЕСКИХ ПРОФЕССИЙ

На современном этапе развития высшего образования важно внедрять парадигмы качественной подготовки специалистов. Особенно это касается специалистов соционимических профессий, деятельность которых направлена на решение проблем в обществе. В статье раскрывается подход к определению базовых профессиональных компетенций для подготовки специалистов соционимической группы профессий, их содержание и последовательность формирования.

Ключевые слова: соционимия, соционимических профессии, профессиональные задачи, базовые профессиональные компетентности, социально-диагностическая, социально-моделирующие, социально-прогнозувальна, социально-проектировочная, социально-технологическая, социально-рефлективная компетентности.

Відомості про автора

Буркова Людмила Василівна – Україна, Київ; доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна".

Контактна інформація: e-mail: burkova@yandex.ru

Буркова Людмила Васильевна – Украина, Киев; доктор педагогических наук, старший научный сотрудник, профессор кафедры социальной работы и педагогики Открытого международного университета развития человека "Украина".

Контактная информация: e-mail: burkova@yandex.ru

Burkova Ludmila – Ukraine, Kyiv; Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Professor of Social Work and Pedagogy Department at Open International University of Human Development "Ukraine".

Contact Information: e-mail: burkova@yandex.ru